

سوال

حکمت از مشروع شدن روزه چیست؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

پیش از هر چیز باید این را بدانیم که **حکیم** یکی از نام‌های نیک الله سبحانه و تعالی است و لفظ حکیم از **حُکْم** و **حِکْمَت** برگرفته شده است.

بنابراین حُکْم تنها از آن الله است و احکامش نیز در غایت حکمت و کمال و دقت است.

ثانیا:

الله متعال هیچ حکمی را مشروع نگردانده مگر اینکه حکمت‌هایی بزرگ در آن نهفته است؛ شاید به این حکمت‌ها پی ببریم و شاید خرد ما به آن دست نیابد و شاید بخشی از این حکمت را بدانیم و بخش بزرگی از ما پنهان بماند.

ثالثا:

الله متعال حکمت از مشروعیت روزه و فرض شدن آن را چنین بیان فرموده است:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ [بقره: ۱۸۳]

(ای کسانی که ایمان آورده‌اید روزه بر شما مقرر شده همانطور که بر کسانی که پیش از شما بودند مقرر شده بود، امید که پرهیزگاری کنید).

بنابراین روزه وسیله‌ای است برای تحقق تقوا و تقوا یعنی انجام هرآنچه الله به آن امر نموده و ترک آنچه از آن نهی کرده است.

روزه از بزرگترین اسبابی است که بنده را در راه انجام دستورات دین یاری می‌دهد.

علما - که رحمت الله بر آنان باد - به برخی از حکمت‌های مشروعیت روزه اشاره کرده‌اند. هرچند همه‌ی این موارد از خصلت‌های تقوا است، اما اشکالی ندارد برای آگاهی روزه‌داران و تلاش بیشتر آنان از این حکمت‌ها یاد کنیم.

برخی از حکمت‌های روزه:

- ۱- روزه وسیله‌ی شکر نعمت‌ها است. روزه یعنی باز داشتن نفس از خوردن و نوشیدن و جماع و این‌ها از بزرگترین نعمت‌ها هستند. وقتی انسان مدتی از این نعمت‌ها دور باشد قدر آن را می‌داند، زیرا نعمت‌ها شناخته نمی‌شود مگر وقتی که از دست بروند، و این باعث می‌شود انسان با شکر نعمت حق آن را ادا کند.
- ۲- روزه‌ی وسیله‌ای است برای ترک حرام، زیرا وقتی نفس انسان برای به دست آوردن خشنودی پرورگار و ترس از مجازات او از حلال خودداری نمود، این باعث می‌شود من باب اولی از حرام نیز دوری کند.
- ۳- روزه باعث غلبه بر شهوت‌ها می‌شود، چرا که نفس اگر سیر شود تمنای شهوت می‌کند و هرگاه گرسنه باشد از هوی و هوس دوری می‌گزیند. به همین سبب است که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - می‌فرماید: **ای گروه جوانان، هر یک از شما که توانایی داشت ازدواج کند، زیرا این برای حفظ چشم و شرمگاه بهتر است، و هر کس نتوانست روزه بگیرد که روزه باعث کنترل شهوت اوست.**
- ۴- روزه موجب مهربانی و عطف بر مستمندان است، زیرا روزه‌دار حداقل مدت زمانی درد گرسنگی را حس کرده است و در این حالت به فکر کسانی خواهد افتاد که همیشه این رنج را تحمل می‌کند و این سبب مهربانی و دلسوزی و رحمت و نیکی در حق بینوایان است.
- ۵- روزه عامل شکست شیطان و ضعیف شدن وسوسه‌ی اوست و این موجب کم شدن گناهان می‌گردد، زیرا پیامبر - صلی الله علیه وسلم - می‌فرماید: **شیطان در [درون] فرزند آدم همانند خون جریان دارد و روزه باعث تنگ شدن مجرای شیطان و در نتیجه ضعیف شدن نفوذ اوست.**
- شیخ الاسلام ابن تیمیه در **مجموع الفتاوی (۲۴۶/۲۵)** می‌گوید: **بدون شک خون از غذا و نوشیدنی به وجود می‌آید و بنده هر چه [بیشتر] بخورد و بنوشد مجرای حرکت شیطان - که همان خون است - گسترش می‌یابد، و هرگاه بنده روزه می‌گیرد مجرای حرکت شیطان تنگ می‌شود و دل‌ها به انجام اعمال خیر و ترک منکرات نشاط می‌یابند.** (نقل با اندکی تصرف).
- ۶- روزه‌دار نفس خود را بر مراقبت و در نظر داشتن الله متعال تمرین می‌دهد و با وجود توانایی از آنچه دلش می‌خواهد دوری می‌گزیند زیرا می‌داند خداوند به اعمال وی آگاه است.
- ۷- روزه عامل زهد در دنیا و شهوت‌های آن و رغبت به پاداشی است که نزد الله متعال موجود است.

۸- عادت گرفتن به طاعتِ بسیار، زیرا معمولاً عبادات مومن در رمضان افزایش می‌یابد و این باعث می‌شود به عبادت خو بگیرد.

والله اعلم

مراجعه نماید به تفسیر سعدی (۱۱۶)، حاشیه‌ی ابن قاسم بر روض المربع (۳/۳۴۴)، الموسوعة الفقهية (۹/۲۸).